

ТАҚРИЗ

ба фишурдаи диссертатсия Мамадиев Журабек Уракович дар мавзӯи «Тарҷума ва истиқболи эҷодиёти Саъдӣ дар адабиёти ўзбек» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯи ихтисоси

10.01.01 -Адабиёти тоҷик

Проблемаи истиқболи адабӣ ва мақому ҷойгоҳи он дар робитаҳои адабии тоҷику ўзбек, аз ҷумлаи масоили муҳим ва мубрами адабиётшиносии муқоисавии муосир мебошад. Дар ин робита дар солҳои 60-70 саддаи XX ҷанд пажуҳиши ҷолиб ба анҷом расида буд, вале бо гузаштани фосилаи замонӣ ва тағиیر ёфтани меъёрҳои шинохти маводи адабӣ дар замони мо зарурати бознигарию консепсияҳои илмии мавҷуда дар ин самт ба миён омадааст.

Аз ин дидгоҳ метавон рисолаи Ж.Мамадиевро иқдоми муҳим ва саривактии илмӣ ҳисобид, зоро дар замони мо, ки робитаҳои адабию фарҳангӣ байни Тоҷикистон ва Ўзбекистон ба марҳилаи ҷадиди рушду тавсия ворид мегардад, таҳқиқи таърихи равобити адабӣ аз ҳар ҷиҳат муҳим мегардад.

Дисертант масъалаи истиқболи адабиро дар заминаи мавод ва мавзӯи мушаххас, масъалаи тарҷума ва таъсирпазирии шоирони ўзбек аз осори Саъдии Шерозӣ аз миён мегузарад. Вай зуҳури ашъори дузабона ва шоирони зуллисонайро муҳимтарин падида ва натиҷаи ин раванд меҳисобад, ки он дар таърихи адабиёти ҳалқҳои тоҷику ўзбек мақоми хос дорад. Аз тарафи дигар, тарҷумаи «Бӯстон», «Гулистон» ва ғазалиёти Саъдии Шерозӣ барои инкишофи робитаҳои адабӣ, тарҷума ва таъсирпазирии адабӣ нақши қалон дорад.

Муҳаққиқ ҳангоми баррасии таърихи робитаҳои адабии тоҷику ўзбек асрҳои XУ1-XX-ро ҳамчун марҳиллаи пурсамар ба шумор меорад, ки ин воқеист. Дар ин давра воқеан, намунаҳо ва асарҳои алоҳидае мисли «Шоҳнома»- А.Фирдавсӣ, «Ҳафт пайкар»-и Низомӣ, «Саломон ва Абсол», «Юсуф ва Зулайҳо»-и А.Ҷомӣ асарҳои Ҳилолӣ, Наҳшабӣ, Мирхонд ва ғайра

ба забони ўзбекӣ тарҷума шудаанд. Танҳо дар асрҳои XІУ- XX ҷор маротиба ба забони ўзбекӣ тарҷума шудани «Гулистон»-и Саъдӣ Шерозӣ дар таърихи робитаҳои адабии тоҷику ўзбек ҳодисаи камназир мебошад.

Ж.Мамадиев дар се боби асосӣ ва фаслҳои ҷудогонаи рисола ба таври куллӣ масъалаҳои тарҷумаи асари Саъдӣ ба забони ўзбекӣ, тарҷумаҳои гуногуни «Гулистон», «Бӯстон» ва ашъори дигари Саъдӣ, таъсири ин асар ба адабиёти ўзбек, таъсирпазирии Навоӣ, Бобур, Махмур, Маъдан, Нодира, Увайсӣ, Андалеб ва дигаронро муфассал баррасӣ менамояд. Вай масъалаи нуғузи осору ашъори Саъдиро дар доираҳои адабии Кӯқанду Хоразм дар рисола ба таври алоҳида мавриди баррасӣ қарор дода, таъкид менамояд, ки вуруди Саъдӣ ва осори ў ба ҳавзаҳои адабиёти ўзбек асосан, аз се роҳ сурат гирифтааст. Аввалан аз тариқи омӯзиши осори Саъдӣ дар забони асл, дуюм аз тариқи истиқболи осори шоир ва сеюм ба воситаи тарҷумаи асарҳои алоҳидаи Саъдӣ. Диссертант ҳар яки ин роҳҳои вуруди осори Саъдиро дар алоҳидагӣ баррасӣ намуда, таъкид месозад, ки осори Саъдӣ дар шакли тарҷума ба забони ўзбекӣ дар таърихи робитаҳои адабии тоҷику ўзбек падидаи чолиб мебошад. Дар рисола хизмат ва заҳмати Сайфи Саройӣ, Оғаҳӣ, Муродҳоҷаи Тошкандӣ, Чустӣ ва тарҷумонҳои муосири осори Саъдӣ ба забони ўзбекӣ маҳсус таъкид мешавад. Ин адібон дар ҷараёни тарҷумаи осори Саъдӣ бештар қӯшиш ба ҳарҷ доданд, ки асолати маънӣ ва шакли осори Шайхи Аҷамро дар забони тарҷума ҳифз намоянд.

Масъалаи таъсирпазирӣ, истиқбол ва пайравӣ аз осори Саъдӣ дар рисолаи Ж.Мамадиев муфассал баррасӣ шудааст. Вай таъкид менамояд, ки осори Саъдӣ аз асри XУ сар карда таваҷҷуҳӣ маъруфтариин шоирони ўзбекро ба ҳуд ҷалб намудааст. Ашъор ва осори ў бевосита ба эҷодиёти Навоӣ, Ҳофизи Хоразмӣ, Сайфи Саройӣ, Лутфӣ, Сакокӣ ва дигарон таъсири масоили иҷтимоӣ ва ахлоқӣ, баёни ҳикмату андарз аз Саъдӣ истиқбол ва пайравӣ менамояд. Ба таври умумӣ масъалаи истиқболи Навоӣ аз Саъдӣ ҳамчун падидаи муҳими робитаҳои адабии тоҷику ўзбек баррасӣ мешавад.

Дар баробари муҳассаноти мазкур дар рисолаи Ж.Мамадиев баъзе камбудиҳо низ ба назар мерасад, ки ислоҳи онҳо фазилатҳои илмию пажӯҳии рисолаи мазкурро меафзояд.

1. Дар муқаддима сарчашмаи таҳқиқот бо предмети таҳқиқот яхела аст.
2. Дар хулоса такрори фикр дар баъзе баҳшҳо ба мушоҳида мерасад, ки онҳо бояд ихтисор кард.

Камбудиҳои мазкур арзиши илмии рисоларо кам намесозад.

Диссертацияи Ж.Мамадиев тадқиқоти комилу анҷомёфта буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология мебошад.

Автореферати диссертация рӯзи 18.05.2019, бо қарори №10 дар маҷлиси кафедраи “Забон ва адабиёти тоҷик”-и Донишгоҳи давлатии Самарқанд мухокима карда шуд.

доктори илмҳои филология,
профессори кафедраи забон ва
адабиёти тоҷики Донишгоҳи
давлатии Самарқанд

номзади илмҳои филология,
дотсенти кафедраи забон ва
адабиёти тоҷики Донишгоҳи
давлатии Самарқанд

Садрӣ Саъдиев

Амон Воҳидов

